

Warszawa, 27 kwietnia 2016 roku

Centrum Ochrony Mokradel

Sprawozdanie merytoryczne z działalności w 2015 roku

1. PROJEKTY REALIZOWANE PRZEZ STOWARZYSZENIE

Projekt „Czynna ochrona zagrożonych siedlisk przyrodniczych w rezerwatach przyrody na Mazowszu i Podlasiu”

Celem projektu była czynna ochrona czterech zagrożonych w Polsce i Unii Europejskiej siedlisk przyrodniczych: torfowisk wysokich (7110), torfowisk przejściowych (7140), świetlistych dąbrów (9110) i muraw kserotermicznych (6210). Siedliska te stanowią miejsce występowania rzadkich, światłożądnych gatunków roślin. Funkcjonowanie muraw, dąbrów i części torfowisk przejściowych związane jest z tradycyjnym, ekstensywnym użytkowaniem przez człowieka, takim jak koszenie, wypas zwierząt i grabienie ściółki. Zarzucenie użytkowania na tych obszarach, także w ramach niewłaściwie rozumianej ochrony rezerwatowej, doprowadziło do intensyfikacji procesów sukcesji wtórnej i ekspansji krzewów, podrostu drzew i ekspansywnych, wysokich bylin. Spowodowało to pogorszenie warunków świetlnych, zmniejszenie powierzchni siedlisk i zanik niektórych gatunków światłożądnych.

Projekt realizowany był od 1 lutego 2013 roku. W roku 2015 zakończony został ostatni etap realizacji zabiegów ochronnych – zebrana została biomasa z Torfowiska Serafin, w czym nieocenioną okazała się pomoc wolontariuszy Stowarzyszenia. Na obszarach objętych projektem lub w ich pobliżu postawionych zostało 12 tablic edukacyjnych informujących o walorach przyrodniczych obszarów objętych projektem, zagrożeniach dla siedlisk i gatunków tam występujących oraz metodach ich ochrony. W ramach oszczędności powstałych w projekcie Góra Rowska w Mielniku została przystosowana do wypasu owiec –

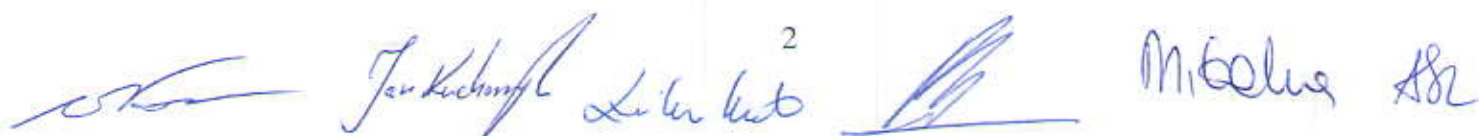
pastwisko zostało ogrodzone pastuchem elektrycznym, ze specjalną drewnianą śluzą dla zwiedzających oraz bramą wjazdową. W celu zabezpieczenia owiec przed atakami ze strony psów, były one co wieczór zamykane w drewnianej szopce, wybudowanej specjalnie w tym celu i co rano wypuszczane na pastwisko. Wolontariusze Stowarzyszenia dokładnie wysprzątaali murawę ze śmieci, by zwierzęta nie pokaleczyły się o potłuczone szkło czy fragmenty drutu kolczastego, a także wykosili odrosty drzew i krzewów. Z projektu sfinansowany został także zakup przenośnych płotków do grodzenia owiec, pilarki i wykaszarki spalinowej oraz akcesoriów niezbędnych do czynnej ochrony muraw (części zapasowe, kaski ochronne, grabie, widły, sekator, rękawice ochronne).

Łącznie w ramach projektu zabiegami ochrony czynnej objęta została powierzchnia 135,6 ha (65 ha torfowiska wysokiego, 33,3 ha torfowisk przejściowych, 29,1 ha dąbrów świetlistych oraz 8,2 ha muraw kserotermicznych) na 13 płatach zagrożonych siedlisk przyrodniczych w 10 rezerwatach przyrody (Torfowisko Karaska, Torfowisko Serafin, Jastrząbek, Brwilno, Podjabłońskie, Dąbrowy Seroczyńskie, Dąbrowa Radziejowska, Kawęczyn, Góra Uszeście, Sadekowice), zespole przyrodniczo-krajobrazowym Głogi, projektowanym rezerwacie przyrody Raj oraz projektowanym użytku ekologicznym Góra Rowska.

Realizacja projektu zakończyła się 31 maja 2015 roku. Całkowity koszt projektu wyniósł 1 192 036,00 zł. Projekt był współfinansowany w 85% przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, w 9,97% z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz z wkładu własnego Centrum Ochrony Mokradeł. Więcej informacji o projekcie znajduje się na stronie: <http://bagna.pl/rezerwy>.

Projekt "Społeczna kontrola zarządzania ekosystemami rzecznyymi w Polsce"

Projekt, realizowany w ramach programu Fundacji Batorego „Obywatele dla Demokracji”, finansowanego z Funduszy EOG, rozpoczął się w czerwcu 2014 roku. Celem projektu była poprawa funkcjonowania gospodarki wodnej w Polsce. Podjęte działania miały doprowadzić do tego, aby prace hydrotechniczne na rzekach były prowadzone w sposób możliwie nieszkodliwy dla przyrody i zgodny z prawem. Projekt miał też dostarczyć informacji na temat środowiskowych kosztów prac utrzymaniowych i przyczynić się do integracji środowisk związanych z rzekami. Projekt wykazał, że ingerencja w ekosystemy rzek była często umotywowana doraźnym interesem lokalnym, przy zignorowaniu zasad

 2

zrównoważonego rozwoju i szerzej pojętego interesu społecznego. Zmiana standardów gospodarowania wodą jest długo trwającym procesem, w którym ważną rolę odgrywają m.in. zmiana świadomości społecznej, zmiana procedur administracyjnych i świadomości urzędników.

Skontrolowano inwestycje i prace utrzymaniowe na wybranych 65 rzekach, zbadano wpływ tych prac na stan ekologiczny rzek. Wyniki zostały opublikowane na stronie internetowej projektu ratujmyrzeki.bagna.pl oraz przekazane kluczowym instytucjom na szczeblu wojewódzkim i centralnym. Ponadto, w ramach projektu, podjęto współpracę z WWF przy opracowywaniu raportu pt. "Szacunkowa ocena presji zmian hydromorfologicznych w jednolitych częściach wód powierzchniowych rzecznych w latach 2004-2015", a także w przygotowaniu mapy najcenniejszych rzek w Polsce w ramach przedsięwzięcia "Waloryzacja właściwości morfologicznych cieków naturalnych przy użyciu ortofotomap w południowo-wschodniej Polsce".

Zaopiniowanych zostało pięć najważniejszych dokumentów strategicznych z zakresu gospodarki wodnej: 1) MasterPlany dla dorzeczy Odry i Wisły (w 2014 r.), 2) aktualizacja Programu Wodno-Środowiskowego Kraju (aPWSK), 3) aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami dla dorzeczy Odry i Wisły (aPGW), 4) Plany Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla dorzeczy Odry i Wisły (PZRP), 5) Plan Utrzymania Wód obejmujący obszar RZGW w Warszawie (PUW). Wszystkie pisma z uwagami opublikowano na stronie internetowej projektu.

Przedstawiciel projektu brał także udział w "grupie roboczej" przy KZGW. Odbyły się dwa spotkania (17.02.2015 i 19.03.2015), mające na celu dyskusję i zbliżenie stanowisk pomiędzy organizacjami przyrodniczymi, zajmującymi się ochroną rzek a KZGW. Na spotkaniach omawiano m.in. Masterplany, aPGW, PZRP i inne problemy związane z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej w Polsce. W ramach projektu przygotowano także wystąpienie na Krajowe Forum Wodne - prezentacja pt. "Dla przyrody, dla człowieka - gospodarka wodna nie musi dzielić" (10.06.2015).

W 2015 roku zorganizowano 2 spotkania: 1) sesja na konferencji popularno-naukowej 1 lutego 2015 skierowana do szerokiego kręgu odbiorców podczas obchodów Światowego Dnia Mokradeł na Wydziale Biologii UW. W konferencji z okazji Światowego Dnia Mokradeł 2015 wzięło udział około 70 słuchaczy. 2) warsztaty 19-20 maja 2015 dla

pracowników urzędów melioracji z całej Polski, urzędów marszałkowskich, Regionalnych Dyrekcji Ochrony Środowiska, Parków Narodowych oraz działaczy organizacji przyrodniczych. Warsztaty miały charakter szkoleniowo-dyskusyjny i ich celem było otwarcie dialogu pomiędzy pracownikami administracji odpowiedzialnymi za realizację prac utrzymaniowych na rzekach a przyrodnikami, oraz przedyskutowanie możliwości wdrożenia dobrych praktyk w pracach utrzymaniowych. Warsztaty cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem pracowników administracji. W warsztatach wzięło udział 68 osób, reprezentowały one 23 instytucje - organy administracji i organizacje pozarządowe. Prezentacje z warsztatów znajdują się na stronie internetowej projektu.

W trakcie projektu utworzono i prowadzono stronę internetową ratujmyrzeki.bagna.pl, oraz odświeżono szatę graficzną strony bagna.pl. Przygotowano także mobilną wystawę o ochronie rzek i mokradeł.

Całkowity koszt projektu wyniósł 258 600 zł, w tym dotacja - 90%, środki własne - 10%. Projekt zakończył się we wrześniu 2015, a jego sprawozdanie merytoryczne i finansowe zostało zaakceptowane przez instytucje finansujące.

2. PRZYGOTOWANE I ZŁOŻONE WNIOSKI PROJEKTOWE

Projekt „Ochrona ciepłolubnych dąbrów (*9110) w Polsce” (LIFEThermOakPL)

Pomimo pozytywnej oceny ze strony NFOŚiGW oraz zapewnienia współfinansowania, w naborze w 2014 roku projekt uzyskał tylko 65 punktów podczas oceny przez Komisję Europejską, w związku z czym zabrakło mu dwóch punktów do otrzymania dofinansowania z mechanizmu finansowego LIFE+. W 2015 roku poprawiony wniosek o dofinansowanie został ponownie złożony do NFOŚiGW, gdzie tym razem otrzymał maksymalną liczbę punktów i znalazł się na pierwszym miejscu w rankingu projektów, dzięki czemu ma zagwarantowane współfinansowanie z Narodowego Funduszu. Wyniki oceny przez Komisję Europejską powinny być znane w kwietniu przyszłego roku.

Głównym beneficjentem projektu ma być Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych, zaś jej partnerem Centrum Ochrony Mokradeł. Celem projektu jest kompleksowa poprawa stanu i długoterminowych perspektyw ochrony ciepłolubnych dąbrów (9110*), stanowiących najbogatsze florystycznie zbiorowisko leśne Polski. Z półnaturalnymi lasami tego typu,

uksztalowanymi w znacznej mierze przez tradycyjną, obecnie zanikłą, gospodarkę człowieka, związanych jest szereg zagrożonych gatunków roślin i zwierząt. Dzwonecznik wonny *Adenopora liliifolia*, gatunek wymierający w Europie a przy tym ściśle związany z tym siedliskiem, jest również przedmiotem kompleksowej ochrony w ramach projektu.

Projekt „Czynna ochrona zagrożonych siedlisk przyrodniczych na obszarach chronionych środkowej i wschodniej Polski”

Pod koniec 2015 roku trwały intensywne prace nad przygotowaniem swoistej kontynuacji zakończonego w maju projektu „Czynna ochrona zagrożonych siedlisk przyrodniczych w rezerwach przyrody na Mazowszu i Podlasiu”.

Tym razem czynną ochroną planujemy objąć 10 zagrożonych w Polsce i UE siedlisk przyrodniczych: torfowiska przejściowe (7140), wysokie (*7110) i zasadowe (7230), łąki trzęślicowe (6410) i świeże (6510), murawy kserotermiczne (6210) i ciepłolubne murawy napiaskowe (*6120), zarośla jałowca w murawach nawapiennych (5130), a także dąbrowy świetliste (*9110) i grądy subkontynentalne (9170). Projekt ma być realizowany na 19 obszarach o łącznej pow. 186,9 ha, znajdujących się w 14 rezerwach przyrody, 8 obszarach Natura 2000 i zespole przyrodniczo-krajobrazowym, w 6 województwach: mazowieckim, łódzkim, świętokrzyskim, lubelskim, kujawsko-pomorskim i podlaskim.

Ochrona czynna polegać będzie na polepszaniu warunków świetlnych runa świetlistych dąbrów i jałowczysk, przywracaniu otwartego charakteru muraw, łąk i torfowisk oraz eliminacji gatunków inwazyjnych. Zabiegi ochronne przewidują prześwietlanie drzewostanu, redukcję podszytu, usuwanie nadmiaru martwej biomasy, wycinanie zarośli i nalotu drzew, koszenie, wykaszanie odrostów oraz usuwanie obcych gatunków inwazyjnych. Planowane jest także wykupienie od właścicieli prywatnych min. 10 ha unikatowych w skali kraju łąk trzęślicowych w obszarze Natura 2000 Uroczysko Pięty i objęcie ich czynną ochroną w ramach projektu. Wniosek o dofinansowanie projektu zostanie złożony do Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych w styczniu 2016 roku.

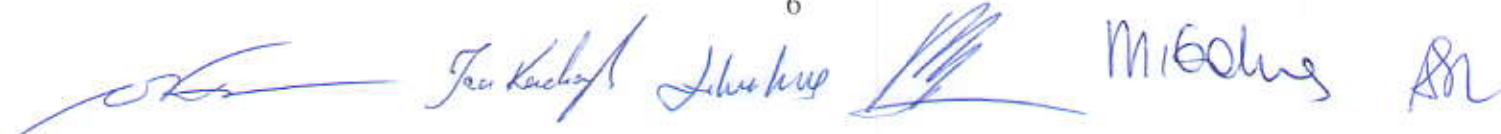
3. UDZIAŁ W KONSULTACJACH SPOŁECZNYCH

Konsultacje dokumentów z zakresu gospodarki wodnej

W ramach konsultacji społecznych aPWŚK i aPGW specjalista projektu "Społeczna kontrola zarządzania ekosystemami rzecznyymi w Polsce" brał udział w spotkaniach i dyskusjach. Stanowisko CMok zostało też zaprezentowane na seminarium Stowarzyszenia Konsultantów Ocen Środowiskach (14.05.2015). Udział w konsultacjach sfinalizowano przygotowując obszerne zestawienie uwag do tych dokumentów. W uwagach szczególny nacisk położono na kontrolę przygotowania inwestycji w odniesieniu do charakteru poszczególnych cieków oraz wartości przyrodniczej. Jako załącznik do uwag do aPGW powstała wspólna ogólnokrajowa lista (przygotowana przez różne organizacje pozarządowe, w tym Klub Przyrodników i WWF Polska), na której skomentowano zasadność i potencjalny wpływ na środowisko wszystkich wymienionych w aPGW inwestycji. CMok opracował szczegółowe uwagi dla wszystkich inwestycji w województwie mazowieckim (64 inwestycje), spełniających wg autorów aPGW przesłanki do zastosowania odstępstwa zgodnie z art 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej. Zgodnie z tym artykułem, dopuszczalne jest nieosiągnięcie celów środowiskowych dla wód w przypadku nowych przedsięwzięć ingerujących w wody, po spełnieniu określonych warunków. Te 64 ww. inwestycje zostały wymienione w aPGW jako spełniające przesłanki do zastosowania odstępstwa, czyli zapisano, że realizacja inwestycji jest niejako ważniejsza niż dbałość o zachowanie czy osiągnięcie dobrego stanu wód. CMok przeanalizował zasadność tych przesłanek, stwierdzając, że tylko 5 spośród 64 inwestycji można uznać za spełniające wymagane przesłanki do zastosowania odstępstwa.

PZRP oceniono jako pierwszy dokument, wychodzący naprzeciw koncepcji zrównoważonej gospodarki wodnej w Polsce. W uwagach wyrażono więc uznanie dla zastosowanego w projektach PZRP podejścia do ochrony przeciwpowodziowej referującego metody nietechniczne. Działania takie nie tylko umożliwiają zmniejszenie zagrożenia i ryzyka powodzi, ale jednocześnie pozwalają na spełnienie innych celów Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Kolejny konsultowany dokument – PUW dla obszaru RZGW Warszawa – wzbudził jednak ponownie poważne zastrzeżenia. Zaplanowano w nim bowiem ponad 16000 działań hydrotechnicznych na ponad 25000 km rzek. Wiele z nich może negatywnie wpłynąć na

środowisko przyrodnicze rzek. CMok przekazał swoje uwagi i komentarze dotyczące ww. dokumentu.

Konsultacje planu ochrony dla rezerwatu przyrody Torfowisko Karaska

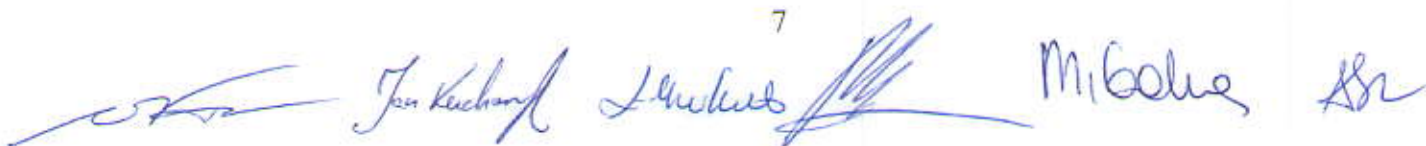
W związku z prowadzonymi przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Przyrody w Warszawie konsultacjami w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody Torfowisko Karaska, po zapoznaniu się z przekazaną dokumentacją, sporządzoną w trakcie przygotowań do opracowania planu oraz projektem rozporządzenia ustanawiającego plan ochrony dla rezerwatu Torfowiska Karaska, Centrum Ochrony Mokradel przekazało uwagi do projektu ww. rozporządzenia. Rezerwat przyrody Torfowisko Karaska chroni największe torfowisko wysokie w województwie mazowieckim i jedno z większych w Polsce, które stanowi ostoję wielu rzadkich i typowych gatunków roślin i zwierząt, na czele z populacją cietrzewia. Egzystencji tego ekosystemu zagraża postępujące przesuszenie i wynikający z niego zanik otwartej powierzchni mszaru, a także pojawiające się coraz częściej pożary wglębne torfu. Główne zastrzeżenia CMok dotyczyły braku odniesienia się przez plan ochrony do zagrożeń pochodzących spoza terenu rezerwatu. Dotyczyło to przede wszystkim kwestii wpływu sąsiadującej z rezerwatem kopalni torfu oraz braku rozwiązań mających na celu ograniczenie tego wpływu. CMok odniósł się także negatywnie do proponowanych w planie ochrony zmian hydrologicznych (budowa pojedynczych zastawek na głównym rowie poza kopułą torfowiska), które w opinii Stowarzyszenia nie spowodują poprawy warunków wodnych na położonej ponad metr wyżej kopule torfowiska.

4. CZYNNA OCHRONA PRZYRODY Z UDZIAŁEM WOLONTARIUSZY

W roku 2015 działania ochrony czynnej z udziałem wolontariuszy prowadzone były na skalę znacznie większą niż w latach ubiegłych. Wiązało się to przede wszystkim z rozpoczęciem ochrony muraw kserotermicznych poprzez wypas owiec, podejmowaniem szeregu akcji związanych organizacją wypasu, w tym przygotowaniem pastwisk oraz zapewnienia właściwych warunków bytowania stada zwierząt.

Murawy w Mielniku

W roku 2015 działania Stowarzyszenia koncentrowały się na murawach w Mielniku nad Bugiem, gdzie stanowią kontynuację i zapewniają trwałość efektów projektu „Czynna

ochrona zagrożonych siedlisk przyrodniczych na Mazowszu i Podlasiu". Ochrona muraw kserotermicznych prowadzona była na Górze Rowskiej, gdzie stowarzyszenie rozpoczęło ekstensywny wypas owiec (wrzosówek), a także w rezerwacie Góra Uszeście, w zespole przyrodniczo-krajobrazowym Głogi oraz na Górze Piaszczanej, gdzie stosowano ręczne wykaszanie, usuwanie zarośli i odrostów, a wypas zwierząt ma być sukcesywnie wdrażany w latach następnych. Ochrona czynna objęła łącznie powierzchnię ok. 6 ha. Działania Stowarzyszenia na omawianym terenie nie byłyby możliwe bez życzliwego podejścia, pomocy i wsparcia pracowników i mieszkańców gminy Mielnik.

Murawy w Mielniku stanowią najważniejszą ostoję roślinności kserotermicznej w północno-wschodniej Polsce, a wiele gatunków roślin i zwierząt osiąga tu granicę zasięgu. Do najcenniejszych składników flory mielnickich muraw, objętych przez stowarzyszenie kompleksową ochroną czynną, należą np. sasanka łąkowa, ostrolódka kosmata, zawilec wielkokwiatowy, goryczka krzyżowa, aster gawędka i miodunka wąskolistna.

Zanim w czerwcu 2015 roku rozpoczął się wypas owiec na Górze Rowskiej, nasi wolontariusze wykonali wiele prac związanych z oczyszczeniem murawy oraz organizacją wypasu i zapewnieniem opieki nad stadem. W pierwszym większym wyjeździe do Mielnika, w dniach 26-30 kwietnia 2015 roku, wzięło udział 10 osób i poświęcony był Górze Rowskiej. W kolejnych większych akcjach wzięło udział odpowiednio 14 osób (30 sierpnia - 6 września, prace na Górze Piaszczanej i na Głogach) oraz 8 osób (7-8 grudnia, działania w rez. Góra Uszeście, polegające usunięciu złożonej w sterty biomasy). Intensywne prace wykonali członkowie zarządu Stowarzyszenia, organizując wypas, dbając o dobrostan zwierząt i uczestnicząc bezpośrednio w realizacji wypasu i koszenia, spędzając w Mielniku znaczną część sezonu wegetacyjnego. Działania na Górze Piaszczanej stanowiły przygotowanie jej do wypasu owiec, planowanego na wiosnę 2016 roku.

Torfowisko w Budzie Ruskiej

W roku 2015 Stowarzyszenie rozpoczęło działania ochrony czynnej z udziałem wolontariuszy na nowym obiekcie torfowiskowym – mechowisku nad jeziorem Gremzdy w Budzie Ruskiej na Pojezierzu Sejneńskim. Torfowisko to jest miejscem występowania storczyków, w tym lipiennika Loesela, kruszczyka błotnego i kukulek, a także haczykowca błyszczącego – gatunku mchu brunatnego z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej UE. Prace prowadzone były przede wszystkim w dniach 18-19 sierpnia (wzięły w nich wówczas udział 22 osoby)

 8

oraz 10 grudnia 2015 roku (19 osób). Wolontariusze usuwali zakrzaczenia, kosili oraz zbierali biomasę.

Mechowisko nad Kunisianką

Kolejnym obszarem, na którym prowadzone były prace naszych wolontariuszy, jest cenne przyrodniczo torfowisko nad rzeką Kunisianką koło wsi Berzniki, gdzie na niewielkim obszarze mechowiska (ok. 1 ha) występują aż trzy gatunki roślin z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej: skalnica torfowiskowa, lipiennik Loesela i haczykowiec błyszczący. W dniu 9 grudnia 2015 roku, grupa 18 wolontariuszy CMok wykosiła torfowisko (przede wszystkim odrosty po zabiegu CMok z roku 2014) oraz usunęła biomasę. Podczas akcji obserwowane były pierwsze zaskakująco pozytywne efekty ochrony czynnej na tym torfowisku, w tym liczne pędy lipiennika Loesela.

Rezerwat Kalinowa Łąka

W dniach 13-14 czerwca 2015 roku, na podstawie umowy z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Warszawie, przeprowadzona została akcja ochrony czynnej łąki w rezerwacie Kalinowa Łąka w Lesie Bemowskim. Jako że Kalinowa Łąka położona jest na granicy Warszawy (w zasięgu komunikacji miejskiej), była okazją do zainteresowania działalnością wolontariacką mieszkańców Warszawy mniej przyzwyczajonych do dalszych wyjazdów w teren. Cel ten został osiągnięty, w koszeniu i wynoszeniu biomasy oraz wrywaniu inwazyjnej nawłoci późnej wzięło udział 25 osób, w tym wiele po raz pierwszy. Wolontariusze mieli okazję poznawać przyrodę mokrych łąk i problemy jej ochrony. Rezerwat jest miejscem występowania szeregu zagrożonych gatunków typowych dla łąk trzęślicowych, w tym mieczyka dachówkowatego i pełnika europejskiego. W trakcie akcji odkryty został nowy gatunek dla flory rezerwatu - turzyca filcowata *Carex tomentosa*.

5. OBÓZ BOTANICZNY

W dniach 13-18 lipca 2015 roku odbył się po raz siódmy Studencki Obóz Botaniczny, organizowany przez CMok. Miejscem zakwaterowania był ośrodek wypoczynkowy "Gieret" w Gibach w Puszczy Augustowskiej. Łącznie w obozie uczestniczyło 21 osób - członków i sympatyków CMok, w tym studenci Uniwersytetu Warszawskiego oraz innych uczelni.

W trakcie obozu kontynuowano badania flory rezerwatów przyrody „Starożyn” i „Łempis”. Uczestnicy poznawali zagrożone gatunki, siedliska oraz problemy ich ochrony.

6. ŚWIATOWY DZIEŃ MOKRADEŁ

Obchody Światowego Dnia Mokradeł odbyły się 1 lutego 2015 na Wydziale Biologii UW, który był, podobnie jak w latach ubiegłych, współorganizatorem imprezy, wraz z Centrum Ochrony Mokradeł. Obchody zostały też wsparte organizacyjnie przez Krajowy Sekretariat Konwencji Ramsarskiej w Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska oraz Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Warszawie. Spotkaniu towarzyszyła wystawa fotografii „Rzeki i bagna Mazowsza” zorganizowana przez RDOŚ w Warszawie, wyeksponowana w holu Wydziału Biologii UW w dniach od 19 stycznia do 6 lutego. Program seminarium obejmował 11 referatów, wśród prelegentów byli Tatiana Minajeva (Wetlands International), Marina Abramchuk (UW), Przemysław Nawrocki (WWF), Marcin Kalbarczyk (RDOŚ w Warszawie), Łukasz Kozub (CMok, UW), Paweł Pawlikowski (CMok, UW), Paweł Grzybowski (Klub Gaja), Mateusz Grygoruk (SGGW, Nasza Natura), Ewa Jabłońska (CMok, UW), Piotr Derlacz (GDOŚ), Piotr Panek (CMok), Wiktor Kotowski (UW, CMok). W seminarium uczestniczyło ok. 80 osób. W związku z obchodami Światowego Dnia Mokradeł członkowie CMok (Ł. Kozub, P. Panek, W. Kotowski) wystąpili w audycjach radiowych (Radio Dla Ciebie, Program I Polskiego Radia) popularyzując tematykę ochrony mokradeł.

7. LICZENIE ŻURAWI W MAZOWIECKIM PARKU KRAJOBRAZOWYM

Siódma edycja liczenia żurawi odbyła się 30 marca 2015 roku w Mazowieckim Parku Krajobrazowym. Skromniejsza niż zwykle grupa uczestników w liczbie siedmiu osób zdołała przy niesprzyjającej, deszczowej pogodzie skontrolować cały obszar Bagna Całowanie oraz wybrane tereny w jego południowym i wschodnim sąsiedztwie. Prowadzone od godziny 6 do 9 rano obserwacje i nasłuchy przyniosły satysfakcjonujący rezultat – udało się stwierdzić 6 par lęgowych żurawi oraz 7 osobników o niepotwierdzonej lęgowości. To mniej niż przed rokiem, ale można przypuszczać, że wyłącznie z powodu mniejszej (prawie czterokrotnie) liczby uczestników, a co za tym idzie mniejszego obszaru objętego inwentaryzacją. Mimo

 10

wszystko stwierdzamy – żurawie z Całowania trzymają się mocno.

8. WDRAŻANIE PROW 2014-2020

Realizacja planu rolnośrodowiskowego Stowarzyszenia

Na 34,20 ha gruntów dzierżawionych przez Centrum Ochrony Mokradeł w 2015 roku rozpoczęto realizację programu rolno-środowiskowo-klimatycznego (PRSK). W program włączono część terenów, na których realizowany był projekt „Czynna ochrona zagrożonych siedlisk przyrodniczych w rezerwach przyrody na Mazowszu i Podlasiu” (Góra Uszeście, Góra Rowska, Głogi, Raj). Ponad 32 ha podzielone na 16 działek rolnośrodowiskowych włączono w wariant 4.3/5.3 murawy. Są to murawy kserotermiczne, murawy napiaskowe oraz murawy zawciągowe. 14 powyższych działek znajduje się w Mielniku nad Bugiem. Osiem z nich położonych jest w obszarze Natura 2000 Ostoja Nadbużańska, jedna mieści się w granicach zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Głogi, natomiast trzy w rezerwacie Góra Uszeście. Pozostałe dwie znajdują się projektowanym rezerwacie przyrody Raj w gm. Solec nad Wisłą. Pozostałe 1,88 ha podzielone na 2 działki RSS zakwalifikowano do wariantu 5.6.2 torfowiska. Znajdują się one w miejscowościach Berzniki oraz Buda Ruska na Suwalszczyźnie w granicach obszaru Natura 2000 Pojezierze Sejneńskie. Są to mechowiska, na których występuje chroniony w ramach Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej storczyk lipiennik Loesela.

9. SERWISY INTERNETOWE

Serwis bagna.pl

W roku 2015 prowadzone były prace nad stworzeniem nowej wersji serwisu, która nie została jednak uruchomiona do końca roku ze względu na problemy techniczne.

Fanpage bagna.pl

Na Fanpage'u bagna.pl w 2015 roku opublikowano 101 linków, 35 notatek (były to elementy antologii mokradłowej udostępnione na fanpage'u w związku z promocją Światowego Dnia Mokradeł, przy jednoczesnych problemach witryny), 2 filmy, 96 zdjęć i 16 statusów bez dodatkowych elementów. Utworzono 7 wydarzeń: 1 lutego – Światowy Dzień Mokradeł na

Wydziale Biologii UW, 27 kwietnia – Przygotowania do czynnej ochrony muraw w Mielniku, 13 czerwca – Ochrona czynna Kalinowej Łąki, 19 lipca – Akcja ochrony czynnej torfowiska w Budzie Ruskiej, 30 sierpnia – Ciąg dalszy ochrony czynnej roślinności kserotermicznej, 19 września – Jesienne koszenie Kalinowej Łąki i 4 grudnia – Grudniowa akcja ochrony czynnej torfowisk na Suwalszczyźnie.

Fanpage bagna.pl na Facebooku 31 grudnia 2015 roku miał 1627 polubień (przyrost w ciągu roku o 603 – mniej więcej dwukrotnie większy niż w poprzednim roku). Skokowy przyrost – z 1251 do 1485 nastąpił w tygodniu 18-26 czerwca. Niewielki skokowy przyrost pojawił się też na przełomie stycznia i lutego oraz na początku i pod koniec maja. Prawie nie wystąpiły spadki netto – najbardziej zauważalny (o 9 osób) nastąpił między 18 a 22 marca. Zwykły przyrost miał tempo od kilkunastu do kilkudziesięciu osób miesięcznie.

Największa, o charakterze pik, liczba polubień wystąpiła 22 czerwca, wyniosła 68, dzień później jeszcze zanotowano 14 polubień. Mniejszy pik – 15 polubień wystąpił 2 lutego. Średnia dzienna to dwa polubienia. Cofnięcia polubień były sporadyczne.

Pik zasięgu wystąpił 6 września, kiedy informacje z fanpage'u dotarły do 2566 osób. Zasięg powyżej tysiąca wystąpił jeszcze 14 czerwca. Mniejsze piki zasięgu występowały też w innych dniach - przykładowo, 2 lutego treści z fanpage'u trafiły do 610 osób. Średnia dzienna to zasięg 267 osób. Zasięg całkowity, uwzględniający również reakcje na reakcje, wykazywał podobną dynamikę. Wpisy spotkały się z największym zainteresowaniem oraz liczbą reakcji 2 lutego (kilka wpisów związanych ze Światowym Dniem Mokradeł), a nieco mniej 6 września (wpis dotyczący grantu Volkswagen Banku na ochronę torfowisk w Europie Środkowo-Wschodniej) i 14 czerwca (wpisy związane z koszeniem Kalinowej Łąki). Cofnięcia polubień wpisów czy ich ukrycia są pojedyncze, a żaden nie został oznaczony jako spam.

Poszczególne wpisy osiągały różny zasięg – w kategorii zdjęć największy miał plakat reklamujący seminarium Haliny Galery i Macieja Wódkiewicza nt. roślinności Antarktyki. Według stanu z 26 kwietnia 2016, dotarł on do 3090 osób, z których polubiło go 35 osób. Co ciekawe, jedynie oryginalna publikacja na fanpage'u bagna.pl dostała tylko dwa polubienia, a pozostałe 33 polubień uzyskał plakat udostępniony przez inne strony. Łącznych publicznych udostępnień było 8. Należy zaznaczyć, że taki zasięg w praktyce oznacza 120 kliknięcia w post i 76 wyświetleń zdjęcia. Z drugiej zaś strony, post ze zdjęciami

z warszawskiego Dnia Mokradel ma zasięg jedynie 405 osób, ale przekłada się on na 4324 kliknięcia w post i 4228 wyświetleń zdjęć. Post ten został udostępniony dwa razy i dostał 8 polubień. Prawie tyle samo kliknięć (4313) ma post ze zdjęciami z akcji w Mielniku, o formalnym zasięgu 1765 osób.

W kategorii linków, największy zasięg ma wpis o grancie Volkswagen Banku – 6916 osób, co oznacza 213 kliknięć, w tym 103 kliknięcia w link. Link został udostępniony dalej 21 razy i łącznie został skomentowany 4 razy. Bezpośrednio na fanpage'u bagna.pl link został polubiony przez 50 osób, a przez 111 osób zostały polubione udostępnienia. Drugi w kolejności był link do artykułu na witrynie Mazowiecko-Świętokrzyskiego Towarzystwa Ornitolologicznego o odpowiedzialności melioracji za skutki suszy, którego zasięg wyniósł ok. 2,5 tysiąca osób.

W kategorii statusów bez dodatkowych elementów największy zasięg – 879 osób – miał wpis o spotkaniu przyrodników i administracji ws. aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami na obszarze Dorzeczy. Z tej liczby 60 osób kliknęło w post, aby zobaczyć pełną zawartość. Wpis został czterokrotnie udostępniony i polubiony przez 7 osób.

Nie można uzyskać danych na koniec roku 2015, ale w kwietniu 2016 większość fanów stanowili mężczyźni. Najwięcej fanów deklaruje wiek 25-34 lat, a niewiele mniej wiek 35-44 lat. Prawie wszyscy fani deklarują przebywanie w Polsce, z czego 1/3 w Warszawie. Na następnych miejscach są Kraków, Poznań i Wrocław. 33 osoby przebywają w Wielkiej Brytanii, 19 osób w Niemczech, a pozostałe 35 krajów reprezentowane jest przez jedną lub kilka osób. Procentowa przewaga mężczyzn nad kobietami jest nieznaczna (53:46). Podobne proporcje są wśród fanów, które nie tylko śledzą wpisy, ale też na nie reagują. Natomiast odwrotna proporcja jest wśród osób oglądających lub reagujących na wpisy niebędących fanami.

10. DZIAŁALNOŚĆ W WETLANDS INTERNATIONAL EUROPEAN ASSOCIATION

W dniu 10 lipca 2015 roku w niemieckim Radolfzell am Bodensee w siedzibie organizacji EuroNatur odbyło się spotkanie przedstawicieli organizacji członkowskich Wetlands International European Association (WIEA). W trakcie spotkania przedstawiciele organizacji

członkowskich wraz z pracownikami oraz przedstawicielem WIEA przedyskutowali i zatwierdzili sprawozdanie z działalności organizacji za rok 2014 oraz wyznaczyli cele i kierunki działań WIEA na lata następne. W trakcie spotkania przygotowano też wniosek o dofinansowanie działania biura organizacji ze środków Komisji Europejskiej.

Pełny raport z działalności Wetlands International w 2015 roku dostępny jest w biurze CMok.

11. UZYSKANIE PRZEZ STOWARZYSZENIE STATUSU ORGANIZACJI POŻYTKU PUBLICZNEGO

Zgodnie z Uchwałą nr 4 Walnego Zgromadzenia Członków Centrum Ochrony Mokradeł z dnia 17 kwietnia 2015 roku Walne Zgromadzenie wyraziło zgodę na przyjęcie przez Stowarzyszenie statusu organizacji pożytku publicznego. Wniosek o wprowadzenie zmian został przekazany do Krajowego Rejestru Sądowego i 29 grudnia 2015 roku Stowarzyszenie uzyskało status OPP. W rozliczeniu za rok 2016 po raz pierwszy będzie można przekazać 1% podatku na działalność CMok.

12. INTERWENCJE PRZYRODNICZE

Odwodnienie terenu w ostoi „Lipienniki w Dąbrowie Górniczej” – cd. postępowania

Złożono odwołanie do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie na decyzję Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska o nieuznaniu za skuteczne odwołania CMok od decyzji RDOŚ Katowice, umarzającego sprawę dewastacji lipienników z powodu rzekomej renaturyzacji siedlisk i niewystąpienia szkód w środowisku przyrodniczym. Nie uzyskano odpowiedzi z WSA. Sprawa wykopania rowów odwadniających w obszarze Natura 2000 chroniącym lipiennika Loesela toczyła się od 5 lat, rowy do dziś pozostały, tylko częściowo zatamowane w czynie społecznym, po uzyskaniu zezwolenia przez właściciela terenu na wkroczenie na jego teren.

Wiosną 2015 roku dr Agnieszka Błońska z Uniwersytetu Śląskiego stwierdziła dokonanie nasadzeń rdestowca ostrokończystego dokładnie na tym samym terenie piaskowni Kuźnica Warężyńska, który został wcześniej zdewastowany rowami w roku 2009. Kilkaset osobników

stanowiska dwóch rzadkich elementów rodzimej flory, wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi Roślin – storczyka samiczego *Orchis morio* i stoplamka bzewego *Dactylorhiza sambucina*. Na końcu sporządzono protokół odbioru bez zastrzeżeń.

- 7) Inwentaryzacja lipiennika Loesela w obszarze Natura 2000 Pojezierze Gnieźnieńskie w części położonej w woj. wielkopolskim na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Poznaniu. Udało się odnaleźć gatunek nad Jeziorem Czarnym.
- 8) Przygotowanie projektu "Strategii Ochrony granicznika płucnika w obszarze Natura 2000 Puszcza Białowieska", z wyłączeniem obszaru Białowieskiego Parku Narodowego. Prace prowadzone na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku, w ich trakcie stwierdzono występowanie przedmiotowego gatunku na ponad 300 stanowiskach oraz przeprowadzono szczegółowy monitoring na 231 stanowiskach. Odkryto również nieznane dotąd stanowisko *Lobaria amplissima* - gatunku do niedawna uznanego za wymarły, znanego obecnie w Polsce jedynie z Puszczy Białowieskiej. Prace odebrane protokołem odbioru bez zastrzeżeń.

14. WSPÓLPRACA Z INNYMI PODMIOTAMI REALIZOWANA PRZEZ CENTRUM OCHRONY MOKRADEŁ

W ramach współpracy z czeskimi uniwersytetami w Hradec Kralove, w Ołomuńcu i Polską Akademią Nauk Ogrodem Botanicznym – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej w Powsinie w 2015 roku rozpoczęto zbiór liści lipiennika Loesela do analiz struktury genetycznej z 15 stanowisk w Polsce, w 7 województwach (podlaskim, mazowieckim, warmińsko-mazurskim, lubelskim, lubuskim, śląskim i pomorskim), na 11 obszarach Natura 2000. W 2016 roku badania będą kontynuowane w całej Polsce i poszerzone o zbiór liści rdestnicy wydłużonej *Potamogeton praelongus* do analogicznych badań.

CZŁONEK ZARZĄDU

Lukasz Kozub

CZŁONEK ZARZĄDU

Wiktor Kotowski

PRZEWODNICZĄCY ZARZĄDU

Paweł Pawlikowski

CZŁONEK ZARZĄDU

Jan Kucharzyk

CZŁONEK ZARZĄDU

Anna Szczepaniuk

CZŁONEK ZARZĄDU

Magdalena Galus

